

Ingiliz va o`zbek tillarida to`y marosimi atamaları xususida

Xushvaxt Xakimovna Umurova

Buxoro davlat universiteti Ingliz tilshunosligi kafedrası katta o`qituvchisi

Email: umurovakhushvakt@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada ingliz va o`zbek to`y marosimi atamaları haqida ma`lumot berilgan bo`lib, ularning semantik xususiyatlari yoritilgan.

Kalit so`zlar: nikoh to`yi, marosim, semantik xususiyatlar, to`y marosimi, to`yga tayyorgarlik, to`y ziyofati, atamalar.

Nikoh to`yi marosimi turli xalqlarda turlicha nishonlanishi bilan bir qatorda, o`ziga xos atamaları va va lingvokulturologik jihatları bilan ajralib turadi. D.D.Manukyan, Y.A.Sorokin, d.A.Gilfanova kabi olimlar nikoh to`y marosimiga oid izlanishlar olib borib, ularning madaniy va lingvokulturologik jihatlarını tahlil qilishgan.

O`zbek xalqining nikoh to`yi tizimida bir qancha marosimlar mavjud: sovchilik, unashtirish, uy ko`rar (qiz ko`rar), fotiha to`yi, to`y yuborish, qiz oshi (qizlar majlisi), nikoh o`qitish, kelin tushdi, kelin salom, charlar, quda chaqiriq kabi marosimlar va ular bilan bog`liq urf-odatlar. Ularning aksariyati hozirgacha saqlanib, nishonlanib kelinadi. O`zbek xalqida nikoh to`yi marosimiga xos ayrim atamalar quyidagilar:

- ko`rmana— kelinni (yoki chaqaloqni) ilk bor ko`rishda qarindoshlar, yaqin kishilar tomonidan beriladigan sovg`a;
- fotiha—qiz bilan yigitni to`ydan oldin unashtirish marosimi. Yigit bilan qizning to`yga rozi bo`lganidan so`ng fotiha to`yi o`tkazilib, unga qarindoshlar va yaqin kishilar taklif etiladi;
- kelin salom—kelinning to`ydan keyingi kun kuyovning qarindoshlariga salom berish marosimi;
- kuyovnavkar, kuyovjo`ra— to`y marosimida kuyovning yonida turuvchi do`stlar, jo`ralar. Nikoh to`yida kuyov bilan birga kelinnikiga boruvchi yigitlar, kuyovning do`stlari, tengqurlari.
- chimildiq— nikoh to`yi kuni qizning uyidagi kuyov kiradigan xonaga va kuyovning uyidagi kelin tushadigan xonaning bir burchagiga yoki uyning to`riga tutiladigan maxsus oq parda yoki gulli choyshab. Chimildiq tutish davomiyligi O`zbekistonning turli hududlarida turlicha. Ba`zi viloyatlarda ikki, uch kunda so`ng olinsa, ba`zi hududlarda chilla chiqgach (40 kundan so`ng) olib qo`yiladi.
- chopon—ichiga paxta qavib tikiladigan uzun milliy kiyim. Nahor oshi marosomida kuyovga yoshi ulug` qarindosh tomonidan kiydiriladi;

Ingiliz tilida so`zlashuvchi davlatlarda ikki bosqichdagi to`y marosimlarini o`tkazish odat tusiga kirgan:

- A. civil ceremonies—nikohni qayd etuvchi tashkilotda o`tkaziladigan marosim
- B. white weddings—odatda cherkovda o`tkaziladigan marosim. Oq to`y deb atalishining sababi esa kelinning oppoq kiyimda bo`lishidir. Zamonaviy ingliz to`ylari ochiq havoda, park yoki bog`larda ham o`tkaziladi.

Ingliz tilidagi ayrim to`y marosim atamallari quyidagilar:

- aisle—cherkov o`rtasida joylashgan yo`lak, o`tish joyi. Kelinning otasi yoki boshqa yaqin qarindoshi shu yo`lakdan yurib, kuyov va rohib yoniga kirib borishadi;
- confetti—marosimdan keyin mehmonlar tomonidan kelin-kuyov ortidan omad uchun otiladigan qog`oz parchalari. Ba`zan qog`oz o`rnida guruch ham otishadi;
- wedding band—kelin kuyov bir biriga nikoh marosimida taqadigan uzuklar;
- vow—qasam. Kelin va kuyov bir-biriga izhorlarini aytishadi va yaxshi-yomon kunda birga bo`lishga qasam ichishadi;
- band—to`yga chaqiriladigan musiqiy guruh;
- buffet—mehmonlar o`zlari ovqatlanadigan bufet;
- hors d`oeuvres—ovqatdan oldin yeyiladigan gazak;
- bridal shower—kelin, uning oilasi va do`stlari uchun o`tkaziladigan bazm. An`anaga ko`ra, bu kunda sovg`alar ulashiladi.
- fiancé— to`ygacha kuyovni shunday atashadi;
- fiancée— to`ygacha kelinni shunday atashadi.

Ingliz va o`zbek to`y marosim atamallari o`ziga xos bo`lib, ular orasida o`xshashlikdan ko`ra farqlar ustunlik qiladi. Bu ikkala xalqning madaniyati, urf-odatlarini, turmush tarzi va an`analari bilan chambarchas bo`g`liqdir. Har bir atamaning etimologiyasi, ya`ni kelib chiqish tarixi bo`lib, ularning ba`zilari diniy xarakterga ega bo`lib, uzoq o`tmishga borib taqaladi,

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sternin, I.A. Communicative behavior in the structure of national culture Text. / I. A. Sternin // Ethnocultural specificity of linguistic consciousness: collection of articles. scientific. articles. Moscow: IYa RAN, 1996. - pp. 97-112.
2. Sumtsov, N.F. About wedding ceremonies, mostly Uzbek. Electronic resource. /N.F.Sumtsov//<http://www.gatchina3000.ru/brockhaus-and-efronencyclopedia-dictionary/091/91369.htm>. Title from the screen.
3. O`zbekiston Milliy Ensiklopediyasi. Birinchi jild. Toshkent, 2000 https://uz.wiktionary.org/wiki/Bosh_sahifa
4. Saidova, Mukhayyo Umedilloevna (2020) "LEXICOGRAPHIC AND ETHYMOLOGICAL ANALYSIS OF THE CONCISE OXFORD DICTIONARY OF LITERARY TERMS BY Ch. BALDICK," Scientific Bulletin of Namangan State University: Vol. 2 : Iss. 9 , Article 45. Available at: <https://uzjournals.edu.uz/namdu/vol2/iss9/45>
5. Umedilloevna, S. M. (2020). The problem of classification of literary terms in "the concise oxford dictionary of literary terms" by chris baldick. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 10(6), 527-531. <https://www.indianjournals.com/ijor.aspx?target=ijor:aca&volume=10&issue=6&article=07>
6. Расулов, З. И. (2011). Синтаксический эллипсис как проявление экономии языка): автореферат дисс.. кандидата филологических наук/Расулов Зубайдулло Изомович.- Самарканд, 2011.-27 с. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=BMFYyzIAAAAJ&citation_for_view=BMFYyzIAAAAJ:UeHWp8X0CEIC

7. Расулов, З. И. (2017). Особенности моделирования эллиптических предложений в связи с позиционными звеньями. Тил бирликларини қиёсий-типологик ва лингвомаданиятшунослик йўналишларида тадқиқи ва уларнинг тилларни ўқитишдаги ўрни. Илмий мақолалар тўплами. Қ, 2, 54-56. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=BMFYyzIAAAAJ&citation_for_view=BMFYyzIAAAAJ:YsMSGLebcyi4C
8. Кабилова, Н. (2021). ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ПСИХОЛОГИЗМ В РОМАНЕ ДЖЕКА ЛОНДОНА “МАРТИН ИДЕН”. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.Uz), 1(1). извлечено от http://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/2523
9. Izzatilloevna Khodjaeva Dilafruz, Tolibovna Saidova Zokira. “Dependent taxis: Semantic features and methods of expression in English”, ASIAN JOURNAL OF MULTIDIMENSIONAL RESEARCH: 2021, Volume : 10, Issue : 5, Online ISSN : 2278-4853, Article DOI : 10.5958/2278-4853.2021.00411.0